

завдань, серед яких демократизація соціально-економічних відносин, досягнення соціального консенсусу/компромісу між сторонами в суспільстві; формування системи договірної економіки; просування соціального миру та інше. В умовах сьогодення, з урахуванням принципів децентралізації влади, вирішення зазначених вище завдань потребує глибинної модернізації чинної моделі публічних комунікацій між владою та громадськістю, вироблення та надання соціальним партнерам на місцевому рівні інструментарію для ефективних публічних комунікацій, а також досягнення спільних шляхів вирішення проблем соціально-економічного розвитку територій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Петрос О.М. Соціальний діалог у державному управлінні : європейський досвід та українські реалії : монографія. К. : НАДУ, 2012. 304 с.
2. Зеленко О.О. Розвиток економічних відносин на засадах соціального діалогу: регіональний аспект : монографія. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 348 с.
3. Соціальний діалог є визначальним чинником управління сталим розвитком держави [Електронний ресурс]. URL: <http://www.golos.com.ua/article/294779>.

*Федулова Любов Іванівна, доктор економічних наук, професор,
завідувач Центру досліджень економічної політики,
Інститут експертних та наукових досліджень Національної
академії державного управління при Президентові України*

КУЛЬТУРНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА НОВОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Сьогодні процес децентралізації влади, започаткований на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування, – одне із стратегічних завдань розвитку України як демократичної держави. Досягнення таких завдань можливе за умови проведення окремих секторальних реформ, оскільки кожне завдання вимагає зміни в змісті роботи не лише органів місцевого самоврядування, а й значної кількості місцевих органів виконавчої влади. До числа секторів, які обов'язково попадають під вплив реформи децентралізації в Україні, належить і культура.

У сучасному суспільстві сфера культури все частіше розглядається як рушійна сила соціально-економічного розвитку території, вона невід'ємна від інших сфер життя суспільства, у тому числі і від

економіки. У цьому контексті, важливо звернути увагу, що на початку 2017 року було презентовано розроблену експертами сектору культури Офісу секторальної децентралізації за підтримки проекту EDGE концепцію «Децентралізація: сектор Культура» [1], в якій визначено індикатори результатів впровадження реформи у галузі, серед яких: зменшення індексу злочинності у територіальних громадах; питома вага надходжень громади в загальному обсязі державного фінансування на утримання закладів культури; кількість створених нових робочих місць в галузі культури.

Дослідження показують: сьогоденна реальність така, що на місцевому рівні із запуском процесу децентралізації щодо культури можна визначити три сценарії, які залежать від того, який механізм запущено до реалізації. Перший — це те, що місцева влада взагалі не розуміє, як потрібно діяти, тобто немає відповідних знань, тому з переформатуванням влади відбувається знищення існуючої культурної інфраструктури. Другий сценарій — це коли на регіональному рівні працюють потужні структури, які мають підтримку виключно від донорів та поступово починають вносити зміни в рамках рекомендованих програм і виділених коштів. Третя сценарій — коли місцеві активісти, що працювали у сфері культури, намагаються очолити ті інституції в містах, які ухвалюють рішення рухатися в якомусь конструктивному напрямку. Ось, для прикладу, якими можуть бути заходи реальної Програми розвитку культури громади (табл.1) [2].

Таблиця 1.

Заходи Програми розвитку культури в Сергіївській громаді Гадяцького району Полтавської області на 2019 рік

№ п/п	Зміст заходів	Термін виконання	Сума витрат тис. грн.	Джерела фінансування
1	Капітальний ремонт приміщення сільського клубу в с. Качанове по вул. Клубній, 10 Гадяцького району Полтавської області	2019 р.	500,000	Місцевий бюджет сільської ради
2	Придбання сценічних костюмів для сільського клубу с. Качанове Гадяцького району Полтавської області	2019 р.	20,000	Місцевий бюджет сільської ради
3	Придбання музичної апаратури та проектора для сільського клубу с. Качанове Гадяцького району Полтавської області	2019 р.	25,000	Місцевий бюджет сільської ради

4	Придбання металопластикових вікон для сільського клубу с. Новоселівка Гадяцького району Полтавської області	2019 р.	20,000	Місцевий бюджет сільської ради
5	Поточний ремонт Розбишівського СБК с. Розбишівка Гадяцького району Полтавської області.	2019 р.	70,000	Місцевий бюджет сільської ради
6	Оплата праці і нарахування на заробітну плату	2019 р.	1051,184	Місцевий бюджет сільської ради
7	Використання товарів і послуг	2019 р.	342,304	Місцевий бюджет сільської ради
Всього			2028,488 тис. грн.	

Загальними на даному етапі децентралізації є проблеми браку знань у сфері управління чи координування культури серед управлінців на місцях, незнання того, як надавати послуги на відповідному ринку тим культурним інституціям, що постійно фінансувалися з держбюджету, а тепер можуть його втратити, і відсутність сучасних комунікаційних платформ не лише між владою та культурними інституціями на місцях, а й між останніми. Неоднозначним є стан роботи з культурною спадщиною, де функція державного управління полягає передусім у наданні всіляких дозволів і погоджень на ті чи інші дії, пов'язані з об'єктами культурної спадщини (реконструкція, реставрація, перенесення, погодження відчуження, роботи на території пам'ятки, в охоронних зонах, в історичних ареалах населених місць тощо), що за відсутності системного законодавства та джерел фінансування викликає багато проблем. Депресивні регіони мають розглядати культурну спадщину і культурний туризм як джерело розвитку: інтеграція окремих пам'яток культурної спадщини в туристичну мережу, яка стимулює затвердження окремих програм реставрації, створення нових іміджевих музеїв, ресторанів традиційних страв, обладнання місцевими жителями гостьових кімнат для туристів та інше.

Нестача кваліфікованого менеджерського корпусу на всіх рівнях — явище, яке торкається й культури, зокрема на місцях. Лише одиниці громад мають проектних менеджерів сучасного рівня, здатних не лише розробити проект, але й управляти його реалізацією. Можливості для культурних проектів сьогодні широкі й реальні: з'являються нові фінансові інструменти для забезпечення коштами проектів культурного призначення (Український культурний фонд або донорські проекти), чого не було, наприклад, ще три року тому. Для появи розуміння, що

такі інструменти є й ними вміють користуватися, для подолання розриву між інституціями та людьми – мешканцями громади, відомі організації, зокрема Гете-Інститут, Польський Інститут, Британська рада, які опікуватись цими питаннями, а також Міністерство культури, з українського боку, почали не лише говорити про певний діалог і співпрацю, для того щоб виправити наявну ситуацію, але й реалізовувати конкретні дії. Зокрема, такою програмою, як «Академія культурного лідера», яка запущена Гете-Інститутом разом із вітчизняним Міністерством культури, розроблено певний навчальний курс для менеджерів культури й очільників окремих територіальних громад (ОТГ), щоб показати їм, що культура має потенціал і може приносити гроші на регіональному рівні.

З'явилися кращі практики (кейси) на місцях. Так, Молодіжна платформа «Вільна Хата» в Краматорську є сучасним культурним і креативним осередком місцевої молоді, що поліпшує суспільний клімат прифронтового міста. Молодь здобуває знання про те, як можна створити креативний магазин, заробляти гроші своїм талантом тощо. Отже, розширюється її уявлення про світ, що в цілому сприяє позитивним соціально-економічним змінам за рахунок фактора культури на місцях. Ще один вагомий приклад, Молодіжний простір (МП) – це приміщення/вільний простір, створений задля всебічного розвитку особистості, інтелектуального самовдосконалення та гуманізації способу життя молодого покоління, що забезпечує ефективно впровадження правових, соціально- економічних, інформаційних, освітніх та організаційно-методичних заходів у контексті реалізації молодіжної політики. Молодіжний простір у бібліотеці – підрозділ бібліотеки (виокремлений читальний зал, кімната або їх частина), робота якого спрямована на створення належних умов для розвитку молоді, надання їм широкого спектру послуг на безоплатній основі для забезпечення змістовного та якісного дозвілля [3].

В даний час в Україні, які і в країнах ЄС поширюється процес глокалізації, що в першу чергу, є розробленою стратегією брендинга території. Бренд - головний інструмент при виокремленні регіону із загальної маси. Розвивається і логічно доповнює цей процес система єврорегіонів - культурно близьких територій на кордонах двох або декількох держав, специфіка існування яких поступово приводить до їхньої незалежності від тієї або іншої метрополії з її централізованим бюрократичним апаратом. В Україні увага до визначення глокальності позиціонування територій тільки починається. Прикладом може слугувати місто Тульчин, яке стало просунутим саме на хвилі

децентралізації, а проведення постійного фестивалю стало для міста випробуванням, так як велика культура прийшла в провінцію [4]. Практика показує, що без активного залучення потенціалу місцевих громад та територій негативні процеси в соціально-економічному та культурному розвитку регіонів тільки загострюються. Децентралізація посилює роль локальної культури у житті кожної громади. Культурні особливості території усе частіше сприймаються як цінне надбання громади, як можливості для розвитку традицій, туризму, ремесел, а отже - і економіки. У той же час, децентралізація стала викликом для багатьох закладів культури, так як перед місцевою владою гостро постали питання - у якому форматі ці заклади мають існувати надалі і які послуги надавати людям, щоб бути максимально корисними для громади.

Серед факторів, які не враховуються в роботі ОТГ – це потенціал цифрових технологій, наприклад, при розробці стратегій для децентралізації та демократизації доступу до продукції культурних індустрій. Через повільні темпи реалізації можливостей на місцевому рівні та ризик не інтегрувати креативні індустрії у місцевий та регіональний розвиток, викликають занепокоєння майбутнім. Отже, культурні установи вимагають нових управлінських та бізнес-моделей, щоб виступати у якості координаційних центрів для упровадження кращих практик та реалізації культурних проєктів. Окрім того, процеси реформи місцевого самоврядування в контексті здійснення культурної децентралізації повинні бути складовою розбудови новітньої моделі публічного управління, що суттєво посилить її самоорганізаційний потенціал й дасть змогу ефективніше та швидше реагувати на виклики середовища та знизити системні ризики щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Презентовано Концепцію "Децентралізація: сектор Культура". - <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249672311>
2. Програма розвитку культури на 2019 рік. - <http://sergiyvskarada.gov.ua/vlada/prohramy/613-prohrama-rozvytku-kultury-na-2019-rik>.
3. Молодіжні простори в бібліотеках. - <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/375/Method.pdf>
4. Френкель І. Креативна економіка – шлях розвитку малих міст. - Культура і креативні індустрії як основа розумної стратегії розвитку малої території. – Посібник до Другої Всеукраїнської конференції «Культура і креативні індустрії як основа розумної стратегії розвитку малої території» / заг. ред. І.В.Френкель [та ін.].– Вінниця: 2018, 152 с.